

FUNDAȚIA REFORMA JUSTIȚIEI PENALE

**MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AUTORITATEA NAȚIONALĂ PENTRU PROTECȚIA DREPTURILOR COPILULUI**

FUNDAȚIA PRISON FELLOWSHIP ROMÂNIA

PROMOVAREA DREPTURILOR COPIILOR CARE AU SĂVÂRȘIT FAPTE PENALE ȘI NU RĂSPUND PENAL

București 2009

MODEL DE PRACTICĂ – SERVICIUL DE ZI PENTRU COPIII CARE AU SĂVÂRȘIT FAPTE PENALE ȘI NU RĂSPUND PENAL PRISON FELLOWSHIP ROMÂNIA

Activitatea fundației Prison Fellowship România, conform misiunii sale, are drept obiective:

- asistarea materială, psihosocială și spirituală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni (deținuți sau nu) și familiilor acestora
- prevenirea infracționalității prin programe de informare derulate în școli și comunitate
- lobby pentru crearea unui cadru legal care să vină în sprijinul reabilitării și reintegrării sociale reale a infractorilor
- promovarea reformei în cadrul sistemului de justiție penală din România

Experiența organizației Prison Fellowship România în lucru cu tinerii cu comportament infracțional, arată că un procent de 25% dintre tinerii cercetați de poliție pentru săvârșirea unor infracțiuni sau aflați în detenție au avut experiența centrelor de plasament.

Astfel că, implicit, proiectele PFR țintesc și membrii acestor grupuri vulnerabile, afectate de stereotipuri și prejudecăți ce duc la discriminare și care, la un moment dat în viața lor, au intrat în conflict cu legea penală sau s-au aflat în situații risc din acest punct de vedere. Pentru mulți dintre ei, limitarea drepturilor, inclusiv a drepturilor omului și chiar izolarea lor de societate pare îndreptățită și un răspuns natural al comunității la acțiunile lor

Proiectele organizației care se adresează acestor categorii vulnerabile, în special copii, răspund în primul rând uneia din marile probleme cu care se confruntă aceștia și anume, **neacceptarea socială, posibilitatea reală de a accede la un status valorizat pozitiv de către profesorii, colegii de școală, vecinătate, comunitate în general.** Creșterea gradului de acceptanță socială a comunității față de aceste categorii depinde foarte mult de competențele lor educaționale și profesionale precum și de modul în care pot fi descoperite, stimulate și dezvoltate **toate resursele interne ale beneficiarilor.**

Centrul de zi pentru Integrarea Socială a Copiilor care au săvârșit fapte penale dar nu răspund penal

Centrul de zi pentru Integrarea Socială a Copiilor Delincvenți din cadrul fundației Prison Fellowship România este un serviciu specializat pentru protecția și asistarea copiilor care au săvârșit fapte penale, dar nu răspund penal.

Centrul de zi a fost înființat la 1 martie 2002 ca un răspuns necesar la nevoile speciale de intervenție ale acestei categorii de copii din Cluj Napoca. La aceea dată, la nivelul comunității clujene nu existau servicii specializate pentru acești copii. Direcția Generală Județeană pentru Protecția Drepturilor Copilului Cluj, prin Serviciul delincvență și abuz (instituția cu atribuții în domeniu în acel moment) datorită insuficienței resurselor umane intervenea în special în evaluarea copiilor și familiilor acestora, monitorizarea cazurilor, contactarea instituțiilor relevante (Poliție, școli, Primărie) și înregistrarea datelor strict necesare. Prin urmare, intervenția de specialitate în vederea schimbării comportamentale era extrem de redusă.

Înființarea centrului de zi a urmărit includerea socială a unui grup de copii care sunt expuși unui dublu risc de discriminare și marginalizare: o dată celui care decurge din calitatea de copii care au comis infracțiuni, iar în al doilea rând din faptul că au nevoi sociale multiple.

Copii de la centru de zi (copii care au săvârșit infracțiuni dar nu răspund penal) provin în cea mai mare parte din familii sărace, monoparentale, în care există relații conflictuale sau modele infracționale și aproape toți dintre cei care frecventează școala, au intrat în programul Centrului de Zi cu rezultate slabe la învățătură, repetenție, număr ridicat de absențe. Prin raportare la populația majoritară etnic, copiii de etnie romă sunt supraraprezențați (46%). Se poate spune astfel că, pentru marea parte a acestor copii, beneficiari ai activităților Centrului de Zi, fenomenul discriminării și excluderii sociale este unul foarte prezent.

Manifestările comportamentului delincvent au la bază atitudini și comportamente minore neobservate la timp, lăsate să se structureze la nivelul personalității copiilor și să devină astfel scheme de comportamente stabile. Intervenția cât mai timpurie asupra comportamentului delincvent crește șansele integrării cu succes a copiilor, deoarece conduita infracțională nu este încă stabilizată și susținută de valori și atitudini puternic antisociale. Aceasta, bineînțeles, în condițiile implicării copilului în activități școlare, educative și de petrecere constructivă a timpului liber, care să consolideze achizițiile obținute în urma programelor de intervenție axate pe conduita problematică, precum și în contextul susținerii din partea membrilor comunității a procesului de integrare.

Dacă nu se intervine prin servicii integrate specializate de asistare psihosocială, educațională, și de socializare, acești copii sunt expuși riscului de abandon școlar, de întărire a comportamentului antisocial, riscul atragerii lor în grupuri infracționale și de săvârșire a unor infracțiuni mai grave. De asemenea marginalizarea și neacceptanța socială se accentuează iar recuperarea lor o dată cu înaintarea în vârstă devine tot mai dificilă.

Aceste realități au stat la baza înființării centrului de zi, soluția propusă de către Prison Fellowship prin intermediul acestui serviciu specializat de asistare a copiilor delincvenți, acoperind în mare măsură nevoile identificate la acești copii.

Prin intrarea în vigoare a L. nr. 272/2004 în domeniul protecției copilului la 1 ianuarie 2005, față de copilul sub 14 ani, care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se pot lua măsuri de protecție specială și anume:

- a) plasamentul;
- b) plasamentul în regim de urgență;
- c) supravegherea specializată.

În Hotărârea de Guvern nr. 1439/2004 se arată că pentru această categorie de copii se organizează servicii specializate de tip rezidențial și servicii de zi sub forma unor centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului. Legea prevede ca aceste servicii pot fi asigurate de către Direcția generală de asistență socială și protecție a copilului, precum și de organismele private acreditate.

Beneficiarii acestor servicii, conform actului normativ amintit sunt: copiii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal; familia naturală, extinsă ori substitutivă, după caz, a copilului; alt reprezentant legal al copilului; comunitatea locală din care fac parte copiii

Plasamentul într-un centru rezidențial poate fi benefic pentru copiii delincvenți cu nevoi multiple (copii fără părinți, copii ai străzii, copii cu o carieră infracțională stabilizată, care au săvârșit infracțiuni grave, copii scoși din mediul familial datorită abuzului la care sunt supuși), însă rămâne una extremă, prin care copilul este instituționalizat și într-o anumită măsură îndepărtat de comunitate.

Centrul de Zi pentru Reintegrarea Socială a Copilului Delincvent Prison Fellowship este prin urmare un serviciu specializat care previne instituționalizarea într-un centru rezidențial și permite menținerea copilului în familie, asigurând în același timp suportul necesar pentru reeducare, supraveghere și reintegrare în societate.

Centrul de zi are ca si **scop** sporirea șanselor de reintegrare socială a copiilor care au încălcat legea penală dar nu răspund penal, iar ca **obiective**:

- formarea și consolidarea valorilor, atitudinilor și abilităților pro-sociale ale copiilor delincvenți
- integrarea lor socială prin activități constructive de petrecere a timpului liber desfășurate în comunitate și bazate pe resursele comunitare locale
- evitarea abandonului școlar, îmbunătățirea performanțelor școlare și/sau reintegrarea acestor copii în sistemul formal de învățământ,
- îmbunătățirea competențelor parentale de îngrijire, educare și supraveghere a copiilor delincvenți

Misiunea, obiectivele și activitățile desfășurate în cadrul Centrului de Zi pentru Integrarea Socială a Copiilor Delincvenți din cadrul Prison Fellowship Romania, au la bază convingerea personalului centrului că toți copiii – inclusiv cei afectați de inegalitatea de

șanse, supuși marginalizării sociale, cu nevoi sociale multiple și speciale și comportamente problematice – au dreptul de a beneficia de o protecție și asistare psihosocială și educațională optimă . Deși trăsăturile de personalitate și abilitățile acestor copii sunt variate, ei trebuie ajutați să și le folosească în mod autonom, prin implicarea în diverse activități în familie, școală, comunitate și muncă. Scopul întregului program al centrului de zi este acela de a «împuternici» copii beneficiari în vederea manifestării întregului lor potențial.

Principiile de asistare a beneficiarilor, promovate în cadrul centrului de zi sunt:

- Principiul nediscriminării pe baza etniei, genului, capacităților fizice și psihice etc., atât în privința accesului la servicii cât și a furnizării serviciilor
- Principiul eficacității intervenției, prin planificarea, monitorizarea și evaluarea adecvată a intervențiilor
- Principiul normalizării, adică tratării copiilor delincvenți într-o manieră similară oricărui alt copil care trăiește în comunitate
- Principiul utilizării resurselor comunitare, existente pe plan local
- Principiul derulării intervențiilor pe baze inter-instituționale

Categoriile de persoane beneficiare ale centrului sunt:

- *copii care au săvârșit o faptă penală, dar nu răspund penal*
  - locuiesc în Cluj Napoca
  - au vârsta de până la 14 ani la data comiterii faptei penale (sau între 14 și 16 ani dacă s-a dovedit prin expertiză că nu au discernământ).
- *copiii cu risc infracțional*
  - au vârsta de până la 16 ani
  - sunt incluși în sistemul formal de învățământ
  - domiciliază în Cluj Napoca
- *părinții copiilor*, având în vedere faptul că o intervenție eficace în cazul copiilor delincvenți presupune și intervenția la nivelul familiei în cadrul căreia copilul trăiește

Caracteristici ale beneficiarilor

Copii de la Centru de zi au multiple nevoi de natură psihologică și socială și anume: provin în cea mai mare parte din familii sărace, monoparentale sau în care există relații conflictuale, istoric și modele infracționale, violență domestică, probleme legate de consumul de alcool. Majoritatea au rezultate slabe la învățătură, absentează sau au fost

repetenți. Din cei 154 de copii care au frecventat Centrul de zi de la înființarea lui (1 martie 2002), un procent de **59 %** aparțin etniei roma.

Confirmând informația conform căreia cele mai multe comportamente delincvente le au băieții, statistica centrului de zi evidențiază și în cazul copiilor care nu răspund penal, faptul că covârșitoare majoritate o constituie băieții.

Cei mai mulți dintre copii care au fost în evidența centrului provin din familii monoparentale. Prevalează de asemenea, prevalează situațiile în care copiii trăiesc în familii în care partenerii au o relație de concubinaj.

Infrațiunile săvârșite de copii sunt în special furturi, bunurile însușite fiind dulciuri, obiecte de îmbrăcăminte, telefoane mobile, biciclete și fier vechi. Infrațiunile sunt comise în marea lor majoritate în grup. Uneori copiii sunt complicii adulților.

Din informațiile existente în fișele de evaluare, copiii provin mai ales din familii care au venituri sub venitul minim garantat și care se confruntă cu probleme legate de sărăcie.

Anchetele sociale și rapoartele, evidențiază faptul că dintre copiii beneficiari ai centrului foarte mulți, trăiesc în condiții de locuit modeste 44,2%, și precare 38,4%. Abia 17,4% au condiții de locuit evaluate ca fiind bune.

Nevoilor de natură socială ale acestor copii li se adaugă cele care decurg din comiterea de fapte prevăzute de legea penală. Acestea se regăsesc fie la nivelul atitudinilor, valorilor și gândirii (valori antisociale, imaturitate morală, lipsa abilităților de gândire critică și alternativă, abilități precare de rezolvare a problemelor) fie la nivelul dimensiunii afective a personalității (empatie scăzută, imaturitate emoțională) sau al conduitelor din cadrul familial și social (dificultăți de relaționare /comunicare, conflicte cu părinții, fugă de acasă, consum de alcool, insuficienta supraveghere a conduitei copilului, modelele parentale disfuncționale de educare și îngrijire a copilului).

Oferta de servicii a organizației Prison Fellowship România adresată copiilor delincvenți și familiilor acestora acoperă o gamă largă de activități, sub forma unui model integrat de servicii psiho-sociale și educaționale, menit a acoperi nevoile specifice și includerii sociale a grupului țintă vizat , în acord cu caracteristicile de personalitate ale acestor categorii de persoane.

Activitățile și metodologia de lucru prin care aceste servicii sunt implementate oferă prin conținutul lor coordonatele de influențare și modelare a personalității beneficiarilor în contextul relaționării cu comunitatea din care fac parte și a integrării școlare, profesionale, familiale și sociale

Metodologia de lucru

Metodologia de lucru este clar stabilită, de la intrarea copilului în centru și până la ieșirea acestuia din program. Sunt specificate etapele care trebuie parcurse, sarcinile și responsabilitățile fiecărui profesionist care lucrează în centru de zi, modalitățile de referire a cazului, de evaluare, intervenție și încheiere a programului de asistare.

Creșterea acceptanței sociale

Demersul nostru vizează cu precădere creșterea acceptanței sociale a membrilor comunității față de acești copii, atragerea comunității în sprijinirea procesului de integrare socială a acestora, prin intermediul activităților de voluntariat și prin participare membrilor comunității la toate acțiunile pe care copii le vor desfășura în comunitate.

Necesitatea asistării copiilor în dezvoltarea sentimentului de acceptanță socială prin implicarea lor în activități creative și de socializare, combinate cu programe de consiliere individuală și de grup pleacă de la premiza că are șanse de integrare socială doar cel care se simte nediscriminat și acceptat social, pentru că numai atunci când știi că ești acceptat și recunoscut, te simți în largul tău.

La baza demersului nostru stă convingerea că, în cea mai mare parte, *neacceptanța socială* este o formă concomitent o formă de ignoranță a societății față de individ și o formă de invaliditate a individului față de societate.

Acceptanța socială reprezintă o formă de comunicare autentică individ - societate, care funcționează ca premisă a integrării sociale.

O mare parte din comportamentele copiilor sunt influențate de modul în care ele au fost etichetate de către adulți, copilul interiorizează această etichetare în imaginea despre sine și se comportă în acord cu ea.

Învățarea socială și emoțională

Studiile și cercetările demonstrează că elementul cheie pentru a atinge obiectivele unei bune integrări (atât familiale, școlare cât și sociale) și pentru a sprijini toți copiii să își atingă potențialul maxim o reprezintă învățarea socială și emoțională.

Învățarea socială și emoțională presupune dezvoltarea de către copii a abilităților, atitudinilor și valorilor necesare înțelegerii și rezolvării unor sarcini ca:

- învățarea cognitivă,
- stabilirea de relații pozitive (relaționarea),
- adaptarea la cerințele, necesitățile maturizării sociale în condițiile complexe ale societății din zilele noastre.

Indivizii învață în diferite moduri, învățarea fiind influențată de diferiți factori sociali și emoționali. Un copil frustrat, marcat de mediul familial problematic în care trăiește, marcat de eșec și cu povara unei etichete discriminatorii, este un copil ale cărui abilități de învățare socială și cognitivă sunt semnificativ micșorate.

Factorii sociali și emoționali au influență majoră asupra capacității copiilor de a-și recunoaște și administra propriile evoluții, de a înțelege și aprecia perspectivele altora, de a stabili și atinge obiective, de a identifica și rezolva probleme precum și de a folosi o varietate de abilități interpersonale.

Dezvoltarea competenței sociale și emoționale contribuie la creșterea motivației copiilor de a se comporta prosocial precum și a atașamentului acestora față de mediul social și grupul care le oferă oportunitatea de a-și valoriza personalitatea, deprinderile și abilitățile creative, lucrative, de învățare.

Sentimentul de atașament față de grupul/mediul în care se dezvoltă este asociat cu o rată scăzută a violenței, absenteismului/abandonului școlar, implicarea în activități infracționale.

Dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor, de comportament asertiv, de rezistență la presiunea socială, îi ajută pe copii în evitarea comportamentelor cu risc, ajută copiii să-și dezvolte relații sociale eficiente, ca de exemplu să învețe cum să lucreze în grup și cum să-i înțeleagă pe cei pe cei care provin din culturi diferite, cu experiențe diferite, să manifeste interes și respect față de alții să se comporte într-o manieră etică și responsabilă.

1. Includerea beneficiarilor în programele / activitățile oferite de centru

Includerea copiilor care au săvârșit fapte penale în programul Centrului se face în baza hotărârii Comisiei de Protecție a Drepturilor Copilului sau a unei adrese oficiale

Copiii cu risc infracțional sunt luați în evidența centrului în baza adreselor din partea instituțiilor de învățământ, cu recomandarea consilierilor școlari, diriginților, învățătorilor și acordul scris al părinților/reprezentanților legali, sau în baza unor adrese oficiale din partea organizațiilor neguvernamentale care au oferit servicii copilului sau familiei acestuia.

Beneficiarii sunt incluși în toate activitățile, fără discriminare pe bază de etnie, vârstă, religie, proveniență socială, etc. Scopul este acela de a oferi servicii sociale integrate în conformitate cu nevoile specifice identificate în cazul fiecărui copil în parte.

Coordonatorul centrului înregistrează **de îndată cazul** în Registrul de evidență a cazurilor, informează profesioniștii în legătură cu noul caz și desemnează responsabilul de caz –asistent social - în funcție de volumul de muncă al asistenților sociali.

Responsabilul de caz colaborează cu managerul de caz din cadrul DGASPC și cu alți specialiști implicați din domeniul protecției copilului.

2. *Evaluarea inițială* a cazului și se întocmirea Dosarului copilului.

Fiecare copil care este luat în evidența Centrului de Zi este evaluat de către profesioniști în scopul stabilirii a intervenției personalizate, în funcție de nevoile identificate. Intervenția este permanent adaptată conform evoluției beneficiarului.

Evaluarea inițială stă la baza planificării și alocării resurselor și serviciilor oferite în cadrul Centrului, copilului și familiei, în funcție de nevoile identificate și este accesibilă tuturor profesioniștilor din Centru în vederea cunoașterii situației generale a copilului.

Evaluarea vizează obținerea informațiilor de natura socială, psihologică, psihopedagogică, educațională, în vederea identificării nevoilor copilului și familiei

Fiecare profesionist al centrului completează fișa de evaluare inițială cu informațiile obținute în urma întâlnirilor de evaluare.

- asistentul social evaluează copilul din punct de vedere psiho-social, adunând informații relevante despre atitudinile și valorile acestuia, conduita copilului în familie, la școală, în grupul de prieteni precum și informații legate de mediul familial în care copilul trăiește
- psihologul evaluează caracteristicile de personalitate ale copilului, nivelul dezvoltării emoționale și cognitive, credințele și atitudinile asociate cu conduita antisocială și delincventă, identifică aspectele deficitare și problematice
- psihopedagogul evaluează detaliat performanțele școlare ale copilului, nevoile sale de educare și învățare, precum și nivelul integrării școlare

Evaluarea familiei se realizează atât la sediul centrului de zi cât și prin vizite la domiciliul acesteia. Rezultatele evaluării, care vizează aspecte ca: abilitățile parentale de educare, îngrijire și supraveghere a copilului, relațiile existente între membrii familiei, între membri familiei și beneficiar, situația materială, socială, vor determina ulterior tipul, frecvența și intensitatea intervenției ce se va realiza la nivelul familiei beneficiarilor.

Sursele folosite în vederea întocmirii evaluării sunt: copilul, familia, școala, alții specialiști, sau instituții din comunitate care au oferit servicii copilului și familiei.

Metode utilizate în procesul evaluării: interviul, vizite la domiciliu, testarea psihologică, aplicarea de chestionare, consultarea documentelor relevante și contactarea instituțiilor care pot oferi informații (școală, poliție, servicii sociale locale, etc).

Fiecare profesionist elaborează un raport de evaluare. Rapoartele de evaluare sunt analizate și discutate de către toți membrii echipei, pe baza lor stabilindu-se planul de intervenție individualizat, pentru fiecare beneficiar.

Evaluarea periodică se face cel puțin o dată la trei luni (frecvența este dată de problemele copilului și de modificările intervenite în situația sa) în echipa multidisciplinară.

Fișa de evaluare periodică este un element de baza pentru monitorizarea modului de implementare a Planului individualizat de protecție.

Evaluarea periodică se concretizează de asemenea în rapoarte de evaluare, care conțin obligatoriu recomandări pentru derularea în continuare a planului de intervenție, eventual schimbări în planul individualizat de protecție stabilit inițial.

3. Contractul de furnizare de servicii

Furnizarea serviciilor sociale se face în baza unui **Contract de furnizare de servicii** în care sunt prevăzute serviciile sociale, psihologice, pedagogice, de ajutor material, etc, de care va beneficia copilul pe perioada șederii în centru.

Sunt prevăzute de asemenea drepturile și obligațiile beneficiarilor, clauzele de confidențialitate, modalitățile de încetare a contractului. Contractul este semnat de către beneficiar și reprezentantul sau legal – părintele, deoarece beneficiarii sunt minori, de către coordonatorul centrului și asistentul social responsabil de caz.

4. Programul de acomodare

Fiecare copil nou venit în centru beneficiază în primul rând de un program special de acomodare cu grupul de copii și cu echipa de profesioniști, cu o durată de minimum două săptămâni. În acest fel copilul își formează/dezvoltă sentimentul de apartenență la grup, având responsabilități concrete în cadrul centrului de zi. Fiecare beneficiar este antrenat să participe direct la amenajarea și întreținerea centrului, să facă propuneri pentru petrecerea timpului liber, propuneri cu activitățile în care dorește să fie implicat, să își exprime opiniile. Este antrenat în activități care presupun relaționarea cu ceilalți copii și cu personalul centrului în condiții de respect și reciprocitate. Sunt organizate activități care favorizează intercunoașterea între copii și consolidarea relațiilor dintre aceștia. Se urmărește de asemenea, conștientizarea beneficiarilor că au drepturi și îndatoriri în cadrul centrului, li se prezintă regulile de organizare și funcționare a centrului de zi, Regulamentul de ordine interioară și Carta Drepturilor beneficiarilor.

5. Planificarea intervenției în funcție de natura problemelor identificate

Planificarea intervențiilor ține seama de:

- riscul de a comite din nou fapte de natură penală
- gravitatea faptelor de natură penală comise
- originea etnică
- natura problemelor sociale, psihologice și educaționale identificate
- vârsta copilului

Pe baza fișei de evaluare completată, fiecare profesionist va participa la elaborarea Planului individualizat de protecție - PIP, în funcție de aria sa de competență precum și în funcție de nevoile identificate (ale copilului și familiei). Planul individualizat de protecție se elaborează în colaborare cu managerul de caz din cadrul DGASPC sau responsabilul de caz din cadrul SPAS.

Elaborarea Planului individual de protecție

Echipa de specialiști ai Centrului, părinții și copilul discută pe baza concluziilor evaluării și determină tipul și frecvența serviciilor oferite în cadrul centrului și în comunitate, dacă

e cazul. Copilul și părinții sunt implicați în elaborarea Planului de intervenție pentru copil, respectiv a planului de intervenție specific vizând familia, plan care este negociat și ajustat în funcție de capacitatea părinților de a colabora la implementarea lui. Părinții sunt implicați pentru a se asigura că PPI este compatibil cu valorile, expectanțele și resursele acestora. Planul individualizat de protecție cuprinde:

- nevoile de dezvoltare ale copilului
- tipul de serviciu oferit
- obiectivele și planul de acțiune, etapele și activitățile concrete
- nominalizarea specialiștilor, a agențiilor care intervin și a responsabilităților acestora
- rezultate de atins

Planul individualizat de protecție este un document scris, fiind parte componentă a Dosarului confidențial al fiecărui copil și este implementat după ce a fost discutat, negociat, cu copiii, părinții, și semnat de către aceștia din urmă.

Planul individualizat este revizuit periodic (cel puțin o dată la 3 luni) sau mai des dacă e cazul: în funcție de progresele înregistrate de copii, modificările apărute pe parcurs și realizării obiectivelor stabilite inițial.

6. Derularea intervenției

Fiecare profesionist își planifică activitățile zilnice care cuprind aspectele specifice domeniului său de intervenție. În funcție de prioritățile stabilite în **PIP**, fiecare profesionist, pe domeniul său de competențe, va întocmi un plan de intervenție vizând o problemă specifică, considerată a fi cea mai importantă și prioritară în momentul respectiv pentru copil, plan care este parte integrantă a PIP.

Se stabilesc metodologia și instrumentele de lucru pentru planul întocmit în prealabil. Această etapă este urmată de implementarea propriu-zisă a planului. Se consemnează modul de desfășurare a activității/ de implementare a planului, se menționează în fiecare consemnare problemele, dificultățile, obstacolele întâmpinate, cât și progresele copilului. Consemnările stau la baza întocmirii raportului de evoluție al copilului.

Ședințele de consiliere individuală și de grup precum și activitățile educaționale se desfășoară conform planificării inițiale cu frecvența și intensitatea determinată de complexitatea nevoilor identificate.

Activitățile desfășurate în Centrul de Zi se axează pe stimularea și dezvoltarea la copii a abilităților esențiale pentru adaptare socială:

- consiliere psihosocială individuală și de grup - în vederea dezvoltării competenței sociale;
- terapia ocupațională - dezvoltarea sentimentului pozitiv față de muncă;
- artterapie - manifestarea și dezvoltarea creativității;
- activitățile pedagogice - îmbunătățirea performanțelor școlare;

- educație interculturală - asumarea și valorizarea propriei etnii.
- activitățile de socializare și implicare în comunitate - urmăresc dezvoltarea sentimentului de apartenență și responsabilitate față de comunitatea din care fac parte.

7. *Ariile de intervenție*, în fiecare caz în parte vizează: asistarea socială, educațională și psihologică. La acestea se adaugă programul pentru achiziționarea abilităților de viață independentă, programul de orientare școlară și profesională, programul de socializare și petrecere a timpului liber precum și programul de sprijin material/financiar.

a. Asistarea socială a copiilor și familiei

În cazul copiilor se urmărește formarea și/sau îmbunătățirea abilităților sociale și rezolvarea problemelor de natură socială. O metodă importantă de intervenție socială individuală, atât în cazul copiilor cât și al părinților, este cea a medierii în vederea obținerii unor servicii sociale, medicale, educaționale, juridice, recreative existente în comunitatea locală. O atenție specială se acorda beneficiarilor minoritar etnic, în cazul cărora, alături de celelalte metode de intervenție, sunt utilizate și altele, specifice (advocacy, sprijin pentru formarea identității de sine).

b. Consiliere psihologică individuală și de grup, pentru copii și familie

Consilierea psihologică a copiilor vizează remediarea problemelor de natură comportamentală și emoțională relaționate cu actele delincvente, creșterea motivației pentru schimbare, formarea și dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor, diminuarea comportamentului agresiv, comunicarea eficientă, rezolvarea conflictelor și managementul furiei, creșterea autocontrolului, rezistența la presiunea grupului de prieteni, etc.

Consilierea familiei – Scopul principal al activității este acela de a îmbunătăți calitatea vieții și funcționarea familiei în vederea asigurării unui suport familial pozitiv prin dezvoltarea abilităților parentale de educare, supraveghere și disciplinare responsabilă, precum și menținerea și/sau îmbunătățirea relațiilor dintre beneficiarii direcți și familiile acestora.

c. Program pentru formarea deprinderilor de viață independentă

Fiecare copil beneficiază de un program de intervenție specifică pentru dezvoltarea deprinderilor de viață independentă, în funcție de nevoile sale individuale și de contextul socio-familial în care trăiește și se dezvoltă.

Activitățile se desfășoară atât în mediu instituțional, cât și în mediu deschis, favorizând experiența socială și deschiderea către comunitate, experimentarea celor învățate în situații concrete de viață.

Exemple de activități

Activitățile de educație interculturală

Identitatea este inseparabilă de specificul cultural și social în care se formează.

În munca cu copii este important să se ia în considerare contextul social și cultural în care aceștia trăiesc și interacționează, acordând atenție și prejudecăților pe care societatea le are față de anumite grupuri sociale și etnice.

Pentru a răspunde nevoilor specifice ale acestor grupuri defavorizate/marginalizate educatorii în special, ca de altfel întreaga comunitate, trebuie:

- să recunoască inegalitățile sociale și să conștientizeze problemele cu care se confruntă grupurile respective,
- să cunoască și să respecte istoria culturală, valorile și sistemul de convingeri ale diverselor etnii/minorități;
- să recunoască și să reducă barierele în atingerea scopurilor și aspirațiilor școlare și sociale ale minorităților.

Este important prin urmare ca încă de mici, copiii să fie învățați să trateze toate persoanele cu respect, să se creeze o legătură și o acceptare necondiționată între diversele etnii.

Programul de educație interculturală, vizează:

- dezvoltarea la copii a deprinderilor legate de viața într-o comunitate interetnică și interculturală (conștientizarea propriilor determinări culturale, stereotipuri și prejudecăți, identificarea acestora la ceilalți);
- formarea de atitudini cum ar fi respectul pentru diversitatea culturală, pentru identitatea culturală proprie și a celorlalți, refuzul discriminării și intoleranței.

Activitatea de educație interculturală cuprinde următoarele subactivități

Grup de discuții pe teme ca:

- diversitatea culturală și etnică;
- identitatea culturală și etnică;
- discriminare;
- toleranță;
- stereotipuri și prejudecăți cu privire la diversele etnii;
- modalități de combatere a discriminării și intoleranței, etc.

Învățarea de cântece și dansuri tradiționale specifice etniilor existente în centru de zi.

Teatru forum

Prin intermediul acestui instrument de intervenție socială, în cadrul unor spectacole prezentate la centru sau în școlile la care învață, copiii din cadrul centrului au împărtășit idei și opinii cu privire la discriminarea cu care se confruntă la școală și în comunitate.

Copii au ilustrat diferite situații de discriminare pe care le-au experimentat sau le-au observat în mediul școlar sau la nivelul comunității, implicând spectatorii în rezolvarea acestei situații.

Programul de educație interculturală contribuie la aprecierea diversității inter culturale de către copii, valorizarea copiilor de către membrii comunității, și dezvoltarea personală a copiilor prin creșterea imaginii de sine - în special a copiilor de etnie roma.

Program de consiliere de grup pentru dezvoltarea competențele sociale și emoționale

Programul de grup este axat pe următoarele tematici:

1. Cunoașterea propriei persoane

- Identificarea și exprimarea propriilor emoții și sentimente
- Responsabilitate personală: Recunoașterea și înțelegerea necesității de a se angaja în comportamente prosociale
- Recunoașterea punctelor tari: Identificarea și valorificarea propriilor calități pozitive

2. Empatia

- Preluarea perspectivei celorlalți: Identificarea și înțelegerea gândurilor/sentimentelor celorlalți
- Acceptarea și aprecierea diversității: Înțelegerea aspectelor pozitive a le diversității individuale și culturale
- Respectarea celorlalți

3. Luarea deciziilor cu responsabilitate

- Managementul emoțiilor: Monitorizarea și reglarea sentimentelor și emoțiilor în așa fel încât să-i ajute pe copii să se descurce în situații de viață diferite
- Analizarea situațiilor: Perceperea cu acuratețe a situațiilor în care trebuie luate decizii și evaluarea factorilor care pot influența răspunsul unui individ
- Stabilirea scopurilor: Stabilirea scopurilor și implicarea în atingerea acestora - scopuri prosociale pe termen scurt și lung
- Rezolvarea problemelor: Generarea, implementarea și evaluarea soluțiilor adecvate la problemele cu care se confruntă

4. Eficiența socială

- Comunicare: Folosirea abilităților verbale și non-verbale pentru a se exprima și promovarea unor schimburi pozitive și eficiente cu alții
- Construirea relațiilor: Stabilirea și menținerea unor relații care aduc satisfacții,
- Negociere: Obținerea unor soluții convenabile pentru toate părțile implicate într-o relație ținând cont de nevoile tuturor celor implicați
- Asertivitate: Exprimarea eficientă a deciziilor de a nu se angaja în comportamente antisociale
- Căutarea ajutorului: Identificarea nevoii de a apela la surse corespunzătoare de ajutor și suport

d. Program de orientare școlară și profesională

Programul vizează formarea și dezvoltarea abilităților de luare a deciziei privind alegerea traseului educațional și profesional și asumarea responsabilității față de integrarea școlară, profesională și socială. Consilierea de acest tip urmărește: identificarea și explorarea aptitudinilor și intereselor, identificarea stilului de învățare, evaluarea personalității, a valorilor, abilităților și motivației pentru învățare, conștientizarea relației dintre interese și competențele profesionale, etc.

e. Program educațional

Psihopedagogul centrului, cu sprijinul voluntarilor, desfășoară programul de activități educaționale în vederea evitării abandonului școlar și îmbunătățirea performanțelor școlare. Programul se desfășoară zilnic și constă în sprijin în efectuare temelor precum și meditații la materiile care prezintă dificultate.

Legătura cu școala este permanentă. Pedagogul monitorizează, prin vizite săptămânale la unitățile de învățământ în care sunt incluși beneficiarii centrului, prezența și comportamentul copilului la școală și rezultatele la învățătură. Planul specific de intervenție educațională este elaborat în colaborare cu învățătorul/ dirigintele și cu cadrele didactice de la materiile care prezintă dificultăți pentru copil.

Pentru acei copii care, din diverse motive au abandonat școala sau nu au fost niciodată înscriși la școală se urmărește reintegrarea lor în sistemul formal de învățământ. Această activitate constă în evaluarea copilului, includerea într-un program de pregătire intensivă și medierea cu una dintre școlile de tip „șansa a doua”, în vederea înscrierii copiilor în sistemul de învățământ.

f. Program de socializare și petrecere a timpului liber

Centrul de Zi este deschis către comunitate, asigurând accesul beneficiarilor către alte servicii, instituții, specialiști din comunitate, organizații neguvernamentale, voluntari, în funcție de necesitatea acoperirii nevoilor identificate, dorința beneficiarilor de a apela și colabora cu aceste servicii/instituții/ specialiști etc, în afara cazurilor când se consideră ca siguranța copiilor ar putea fi periclitată.

Copii sunt stimulați să participe activ la viața socială a comunității locale. De asemenea, membrii comunității sunt la rândul lor implicați activ în viața copiilor. Se desfășoară diverse acțiuni de implicare a copiilor în comunitate (amenajarea și ecologizarea spațiilor verzi, campanii antiviolență, acțiuni de voluntariat în sprijinul unor persoane mai defavorizate decât ei) precum și activități la care sunt invitați membri ai comunității: colegi de școală, prieteni, părinți, profesori, voluntari, reprezentanți ai instituțiilor și organizațiilor partenere, etc (aniversarea zilelor de naștere, spectacole, expoziții, carnaval, tabere, excursii, etc)

Se urmărește de asemenea, conștientizarea beneficiarilor că au drepturi și îndatoriri precum și formarea conștiinței civice prin activități adecvate vârstei.

Se stimulează includerea copiilor în grupuri în afara Centrului de Zi (echipă sportivă, cercuri la Clubul Copiilor sau alte instituții care oferă asemenea activități).

Activitățile de petrecere a timpului liber includ:

Activități sportive - se organizează cel puțin o dată pe săptămână; se urmărește implicarea copiilor în competiții pentru copii existente la nivel local.

Excursii și tabere în diferite zone din țară - sunt destinate tuturor copiilor Centrului de Zi, având printre altele și rolul consolidării relațiilor dintre aceștia. Se organizează tabere de dezvoltare personală care au drept scop desprinderea copiilor de mediul care a favorizat comportamentele delincvente și responsabilizării lor într-un context provocativ.

Activități recreative

- Utilizarea calculatoarelor existente în cadrul Centrului de Zi, într-o sală special amenajată.
- Vizionări săptămânale de filme educative și desene animate în cadrul Centrului de Zi
- Vizitarea în grupuri mici a unor muzee și a Grădinii Botanice din Cluj-Napoca
- Vizionarea de filme și spectacole pentru copii organizate în comunitate
- Excursii în aer liber în împrejurimile orașului
- Participarea la diferite cercuri organizate de către Palatul Copiilor
- Organizarea de spectacole cu ocazia diferitelor evenimente (Crăciun, Ziua copilului, etc)
- Activități artistico-plastice – pictura, pirogravură, cusături, etc
- Program de lectură la biblioteca județeană

g. Program de sprijin material și financiar

Are la bază evaluarea situației financiare a familiei și copilului și constă în: oferirea periodică de rechizite școlare, plata unor cursuri extrașcolare, plata transportului copiilor de la domiciliu la Centrul de Zi; plata unor cursuri de calificare profesională pentru acei copii care au abandonat școala și nu mai pot fi integrați în sistemul formal de învățământ; oferirea unei mese gratuite în cadrul Centrului de Zi pentru toți copiii care participă la activități; sprijin financiar pentru familiile copiilor, în situații de criză – plata energiei electrice, gaz, apa, etc; oferirea periodică de pachete cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, materiale pentru igienă, etc.

8. Relația copil –profesionist

Profesioniștii centrului de zi respectă, în relația cu copiii valorile de bază ale unei relații profesionale caracterizată prin:

- Căldură și afecțiune;
- Limite clare și bine precizate;
- Răspuns imediat la nevoile copilului;

- Acceptarea greșelilor sau pedepsirea lor într-un mod constructiv, evitând orice formă de abuz asupra copilului (bătaia, umilirea sau lezarea psihică a copilului sunt absolut interzise);
- Autodeterminarea și respectarea unicității și individualității;
- Deschidere și comunicare, disponibilitate de a răspunde întrebărilor copilului
- Recunoașterea calităților și a reușitelor copiilor;
- Confidențialitatea și încrederea reciprocă.

În relația profesionist - copil se promovează dialogul, se stimulează exprimarea punctelor de vedere ale copiilor în legătură cu toate aspectele vieții cotidiene și ale activităților în care sunt implicați. Sunt solicitate și luate în considerare opiniile copiilor în raport cu vârsta și gradul de maturitate, precum și a familiilor acestora și a persoanelor semnificative pentru copil.

9. Închiderea cazului

Copilul iese din programul centrului în următoarele situații:

1. La expirarea termenului de un an prevăzut prin hotărârea Comisiei de Protecție a Copilului și dacă obiectivele stabilite în PIP au fost atinse
2. La expirarea perioadei de prelungire a intervenției (maxim 1 an de la revocarea măsurii de protecție specializată)
3. În cazul nefrecventării nemotivate a centrului pe o perioadă mai mare de 2 luni și în urma înștiințării DGASPC.
4. În cazul excluderii din centru pentru comportament care pune în pericol siguranța celorlalți copii și în urma înștiințării DGASPC.
5. În urma neprezentării/necontactării centrului de către familie în vederea includerii copilului în programul centrului, după epuizarea tuturor procedurilor de contactare a familiei și copilului.

Decizia de închidere a cazului se ia în urma unei evaluări în cadrul echipei multidisciplinare, cu înștiințarea DGASPC asupra deciziei personalului centrului. Se întocmește un raport scris de închidere a cazului care conține informații concise și precise cu privire la durata și obiectivele intervenției, rezultatele obținute și motivele pentru care s-a luat această decizie.

10. Monitorizarea cazului după ieșirea din program

După ieșirea din program, copiii sunt monitorizați pe o perioadă de un an atât în familie cât și la școală. De asemenea, în funcție de dorința copilului și de raportul de evaluare final, beneficiarii pot fi incluși periodic sau ocazional în diferite activități, în special cele de petrecere a timpului liber și artistico-plastice, dar pot participa și la activitățile de meditații sau pregătire a temelor, consiliere individuală, dacă solicită ajutorul în acest sens.

Concluzie

Demersul fundației Prison Fellowship în asistarea copiilor care au săvârșit fapte penale dar nu răspund penal vizează cu precădere creșterea acceptanței sociale a membrilor comunității față de acești copii, atragerea comunității în sprijinirea procesului de integrare socială a acestora, prin intermediul activităților de voluntariat și prin participarea membrilor comunității la toate acțiunile pe care copii le vor desfășura în comunitate. Necesitatea asistării copiilor în dezvoltarea sentimentului de acceptanță socială prin implicarea lor în activități creative și de socializare, combinate cu programe de consiliere individuală și de grup pleacă de la premiza că are șanse de integrare socială doar cel care se simte nediscriminat și acceptat social, pentru că numai atunci când știi că ești acceptat și recunoscut, te simți în largul tău.

La baza demersului nostru stă convingerea că, în cea mai mare parte, neacceptanța socială este o formă concomitent o formă de ignoranță a societății față de individ și o formă de invaliditate a individului față de societate. Acceptanța socială reprezintă o formă de comunicare autentică individ – societate, care funcționează ca premisă a integrării sociale. O mare parte din comportamentele copiilor sunt influențate de modul în care ele au fost etichetate de către adulți, copilul interiorizează această etichetare în imaginea despre sine și se comportă în acord cu ea.

În același timp elementul cheie pentru a atinge obiectivele unei bune integrări (atât familiale, școlare cât și sociale) și pentru a sprijini toți copiii să își atingă potențialul maxim o reprezintă învățarea socială și emoțională. Învățarea socială și emoțională presupune dezvoltarea de către copii a abilităților, atitudinilor și valorilor necesare înțelegerii și rezolvării unor sarcini ca: învățarea cognitivă, stabilirea de relații pozitive (relaționarea), adaptarea la cerințele, necesitățile maturizării sociale în condițiile complexe ale societății din zilele noastre.